

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความเครียดของครูผู้ดูแลเด็กพิเศษ ในศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษาที่ 10

กัญญพร ลอยจิว¹, วิชาญดา ทองเครือ , ศุภชัย ณ ภีบาล , ประเสริฐ ประสมรักษ์¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงสำรวจภาคตัดขวางครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความเครียด และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความเครียดของครูผู้ดูแลเด็กพิเศษในศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษาที่ 10 กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้ดูแลเด็กพิเศษ จำนวน 47 คน จากสูตรประมาณค่าสัดส่วนกรณีไม่ทราบประชากรสุ่มศูนย์การศึกษาพิเศษด้วยการสุ่มอย่างง่าย เก็บข้อมูลครูผู้ดูแลเด็กทุกคนในศูนย์ที่ได้รับการสุ่ม ด้วยแบบวัดระดับความเครียด แบบสอบถามสัมพันธภาพในหน่วยงาน แบบสอบถามภาระการดูแลของครูผู้ดูแลเด็กพิเศษ และแบบสอบถามการสนับสนุนทางด้านสังคม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93, 0.87, 0.89 และ 0.91 ตามลำดับ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ด้วย Chi-Square test หรือ Fisher's Exact Test

ผลการศึกษาพบว่า อัตราการตอบกลับ ร้อยละ 89.4 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 83.3 มีอายุ 30-39 ปี ร้อยละ 45.2 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 52.4 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 81.0 ไม่ได้จบด้านการศึกษาพิเศษ ร้อยละ 85.7 ได้รับเงินเดือนระหว่าง 15,000-20,000 บาท ร้อยละ 66.7 ไม่มีโรคประจำตัว ร้อยละ 90.5 ประสบการณ์ในการเป็นครู 3-10 ปี ร้อยละ 47.6 เคยได้รับการอบรมทางการศึกษาพิเศษ ร้อยละ 78.6 และประเภทของนักเรียนที่ได้รับผิดชอบคือ ความบกพร่องทางสติปัญญา ร้อยละ 59.5 ระดับความเครียดของครูผู้ดูแลเด็กพิเศษ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 52.4 และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของครูผู้ดูแลเด็กพิเศษอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การมีโรคประจำตัว ($p\text{-value} = 0.012$) สัมพันธภาพในหน่วยงาน ($p\text{-value} = 0.034$) และด้านการสนับสนุนทางสังคม ($p\text{-value} = 0.005$) ดังนั้น ศูนย์การศึกษาพิเศษ ควรปรับแบบการดูแลสุขภาพของครูผู้ดูแลเด็กพิเศษ เสริมสร้างสัมพันธภาพระหว่างครู และผู้บริหารควรสนับสนุนให้คำปรึกษาแก่ครูผู้ดูแลเด็กพิเศษเพิ่มมากขึ้น

คำสำคัญ : ครูผู้ดูแลเด็กพิเศษ, ความเครียด, การสนับสนุนทางสังคม

¹หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตอำนาจเจริญ

Corresponding Author: Prasert Prasomruk , Email: prasert.pra@mahidol.edu.

THE FACTORS RELATED TO STRESS OF TEACHER WHO TEACH CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS AT REGIONAL SPECIAL EDUCATION CENTER 10

Kanyaporn Loyjiw , Wichadaya Thongkreng , Suppachai Na piba I, Prasert Prasomruk¹

ABSTRACT

The aim of this cross-sectional analytic study was to study the factors related to the stress of teachers who teach children with special needs at Regional Special Education Center 10. The sample was 47 teachers drawn through the formula with proportional to size and simple random sampling technique for the child care center. The instrument employed in this study were stress, relationship in an organization, job responsibilities, and the social support questionnaire with reliability as 0.93, 0.87, 0.89 and 0.91, respectively. The data were analyzed by descriptive statistics and inferential statistics with the Chi-square test and fisher's exact test.

The results found that, response rate as 89.4 %, mostly women (83.3%) aged between 30-39 years (45.2%) the average of age was 34.5 ± 8.1 years, marriage status (52.4%), a bachelor's degree graduation (81%), no special educational course (85.7%), the salary between 15,000-20,000 (66.7%), no congenital disorder (90.5%), the teacher experiences 3-10 years (47.6%), have been trained in special education (78.6%), the type of disability is Intellectual disabilities were accepted (59.5%), most of the teacher who teaches children with special needs 52.4 % had a low level of stress and the factors related to congenital disorder ($p\text{-value}=0.012$), the relationship in an organization ($p\text{-value}=0.034$) and social support ($p\text{-value}=0.005$) were significantly associated with teacher's stress. This finding can be used to consider in the special education center should remodel about teacher healthcare, to encourage the relationship between teachers and supervisors by giving them more suggestions.

Key words: The teacher who teach children with special needs, stress, social support

---

¹ Bachelor of Public Health , Mahidol University , Amnatcharoen Campus

บทนำ (Introduction)

เด็กพิเศษ ย่อมาจาก “เด็กที่มีความต้องการพิเศษ” หมายถึง เด็กที่มีสภาพความบกพร่องใน ลักษณะต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้าน พัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม ภาษา หรือสติปัญญา และไม่สามารถ ปฏิบัติงานในชีวิตประจำวันได้¹ ซึ่งแนวโน้มของเด็กพิเศษมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จากข้อมูลของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พบว่า ปี 2559 มีคนพิการที่อยู่ในวัยเด็กและวัยศึกษา (แรกเกิด - 21 ปี) มีจำนวน 144,015 คน² และในปี 2561 มีคนพิการที่อยู่ในวัยเด็กและวัยศึกษา มีจำนวน 154,196 คน³ จากสถิติดังกล่าวพบว่า จำนวนคนพิการที่อยู่ในวัยเด็กและวัยศึกษา มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นโดยในจำนวนนี้ ข้อมูลจากการสำรวจสถานการณ์คนพิการประเทศไทย ปี พ.ศ.2563 พบว่ามีอัตราส่วนของคนพิการทางสติปัญญามากที่สุด ร้อยละ 30.23 ของจำนวนคน⁴ ซึ่งเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จะมีความแตกต่างจากเด็กคนอื่น ๆ ในวัยเดียวกันทั้งทางด้าน ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และการเรียนรู้ ทำให้เด็กมีข้อจำกัดในการดำรงชีวิตและประกอบกิจกรรมในชีวิตประจำวัน โดยการฝึกพัฒนาการเด็กและการช่วยเหลือด้านอื่นๆ ทำให้ต้องอาศัยครอบครัว และ ครูผู้ดูแลเป็นหลัก⁵

ครูผู้ดูแลก็เป็นบุคคลที่มีสำคัญต่อการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษ บทบาทสำคัญของครูผู้ดูแลต่อการพัฒนานักเรียน

คือ เป็นผู้เพิ่มพูนทั้งสติปัญญาขัดเกลาจิตใจ เป็นแบบอย่างที่ดี และช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเอง มีการแสดงออกทางอารมณ์ จิตใจที่เหมาะสม โดยครูผู้สอนต้องมีความอดทนและพยายามอย่างมาก เนื่องจากเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีระดับสติปัญญาต่าง มีความสามารถในการเรียนรู้และมักจะมี ความพิการอื่นๆ ร่วมด้วย⁶ ดังนั้นการดูแลเด็กพิเศษจึงอาจส่งผลกระทบต่อผู้ดูแลทั้งด้าน ร่างกาย จิตใจ และสังคม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือรบกวนชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้ดูแลอ่อนเพลีย วิตกกังวล เครียด และ ซึมเศร้า⁷ ซึ่งการศึกษาที่ผ่านมา พบว่าครูผู้ดูแลเด็กพิเศษ มีความเครียดจากการทำหน้าที่ดูแลเด็กพิเศษระดับปานกลางถึงระดับมาก^{6,8} โดยประสบการณ์ความเครียดเกี่ยวกับการดูแลเด็กออทิสติก อาทิ 1) ความรู้สึกในการดูแล รู้สึกว่าทำไมต้องเป็นเรา และทำใจได้ 2) ความเครียดจากการดูแล มีความกังวลใจ และมีความทุกข์ ท้อ กัดตัน 3) อาการของความเครียด มีอาการนอนไม่หลับและปวดศีรษะ 4) ผลกระทบของความเครียด ผลกระทบต่อตัวเด็กโดยตรงคือ โดนดุและโดนตี⁹

ความเครียดของครูผู้ดูแลเด็กพิเศษ เกิดจากหลายปัจจัย จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถจำแนกปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความเครียดของครูผู้ดูแลเด็กพิเศษ ได้ 2 ประการ คือ 1) ปัจจัยภายใน

ได้แก่ การขาดความรู้ในการดูแล การจัดการ กับอารมณ์เมื่อต้องเผชิญกับปัญหา ขาด ทักษะในการดูแลกิจวัตรประจำวัน การฝึก พัฒนาการ และขาดประสบการณ์ในการ ทำงานจนไม่สามารถจัดการกับพฤติกรรมที่ ไม่เหมาะสมของเด็กพิเศษ จากการศึกษา ของจิราพรรณ เบญญศรี ศึกษาความเครียด และปัจจัยที่เกี่ยวข้องในครูที่สอนนักเรียน พิการทางการศึกษาระดับชั้นอนุบาลและ ประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดบริหารงาน คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนใน เขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง กับความเครียด ได้แก่ การเข้าการอบรมทาง การศึกษาพิเศษ และการสอนและการดูแล นักเรียนพิการทางการศึกษาประเภทบกพร่อง ทางการพูดและภาษา รายได้ส่วนตัวต่อเดือน^๖ 2) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านการ สนับสนุนทางสังคม เช่น การได้รับข้อมูล และ คำแนะนำในการดูแลเด็ก โดยเฉพาะสิทธิทาง การศึกษา การรักษาพยาบาล ข้อมูลเกี่ยวกับ โรค อาการหรือความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการ ดูแลรักษาเด็ก เพื่อให้สามารถดูแลเด็กได้ อย่างเหมาะสม^๖ (2) ปัจจัยจากสังคม เช่น สัมพันธภาพในสังคม^๖ (3) ปัจจัยด้าน สภาพแวดล้อม เช่น หน้าที่ความรับผิดชอบ ภาระการดูแล ทัศนคติที่มีต่อเด็กออทิสติก ของครู และการสนับสนุนทางสังคม^{๖,๙} อย่างไรก็ตามปัจจัยดังกล่าวแตกต่างกันไป ตามรูปแบบของสถานศึกษา และบริบทของ พื้นที่

ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 10 ครอบคลุมพื้นที่ให้บริการ 6 จังหวัด ได้แก่ ศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัดนครพนม ศูนย์ การศึกษาพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ศูนย์ การศึกษาพิเศษจังหวัดยโสธร ศูนย์การศึกษา พิเศษจังหวัดอำนาจเจริญ ศูนย์การศึกษา พิเศษจังหวัดร้อยเอ็ด และศูนย์การศึกษา พิเศษจังหวัดอุบลราชธานีมีโครงสร้าง หลักสูตรการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กพิการ มุ่งเน้นการพัฒนาตาม ทักษะการเรียนรู้ 7 ทักษะ ประกอบด้วย ทักษะกล้ามเนื้อมัดใหญ่ ทักษะกล้ามเนื้อมัด เล็ก ทักษะการช่วยเหลือตนเองใน ชีวิตประจำวัน ทักษะการรับรู้และแสดงออก ทางภาษา ทักษะทางสังคม ทักษะทาง สติปัญญาหรือการเตรียมความพร้อมทาง วิชาการ และทักษะจำเพาะเฉพาะความพิการ หรือทักษะจำเป็นอย่างอื่น ๆ เพื่อให้สามารถเรียนรู้ และช่วยเหลือตนเองอยู่ในสังคมได้อย่างมี ความสุข บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าคนพิการ ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ เต็มศักยภาพ รวมถึงการจัดทำแผนการจัด การศึกษาเฉพาะบุคคล และ การจัดทำ แผนการให้บริการเฉพาะครอบครัว อัตราส่วน ครูต่อนักเรียนเท่ากับ 1 ต่อ 34 ซึ่งต่ำกว่า เกณฑ์^{๑๐} จะเห็นได้ว่า ศูนย์การศึกษาพิเศษใน เขตการศึกษาที่ 10 มีทิศทางและเป้าหมาย การพัฒนาที่ชัดเจน ซึ่งถือเป็นบทบาทของครู ผู้ดูแลเด็กทุกคนที่จะร่วมกันผลักดันให้บรรลุ เป้าหมายดังกล่าว อย่างไรก็ตาม การ

ดำเนินงานให้ได้ตามเป้าหมายในกลุ่มเด็กพิเศษ เป็นสิ่งที่ท้าทายและมีความกดดันหลายประการ

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ประกอบกับที่ผ่านมายังไม่มีการศึกษาภาวะความเครียดของครูผู้ดูแลเด็กพิเศษและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะศึกษาระดับความเครียดและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความเครียดของครูผู้ดูแลเด็กพิเศษ เพื่อเป็นแนวทางในการลดปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดความเครียดของครู อีกทั้งผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นแนวทางต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาระบบจัดการ การวางแผนนโยบาย เพื่อป้องกันการเกิดความเครียดในครูผู้ดูแลเด็กพิเศษต่อไป

วัตถุประสงค์ (Objective)

1. เพื่อศึกษาระดับความเครียดของครูผู้ดูแลเด็กพิเศษที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษาที่ 10
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความเครียดของครูผู้ดูแลเด็กพิเศษที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษาที่ 10

วิธีดำเนินการวิจัย (Methodology)

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์ภาคตัดขวาง (Cross sectional analytic study)

ประชากรศึกษา ครูผู้ดูแลเด็กพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษาที่ 10 จำนวน 90 คน

การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ เป็นครูผู้ดูแลเด็กพิเศษศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 10 จากสูตรคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างแบบประมาณค่าสัดส่วน กรณีไม่ทราบประชากร¹¹ แทนค่า p ด้วย 0.5 จากร้อยละของครูผู้ดูแลเด็กพิเศษที่มีภาวะความเครียด⁸ และระดับความเชื่อมั่น 95% ดังนั้น $Z_{\alpha} = 1.96$

$$\text{โดยให้สูตร} = \frac{Z_{\alpha}^2 p(1-p)}{d^2}$$

$$\text{แทนค่า } n = \frac{1.96^2 (0.5)(0.5)}{0.15^2} = \frac{0.9604}{0.0225} = 42.68 \approx 43 \text{ คน}$$

ผู้วิจัยทำการเพิ่มกลุ่มตัวอย่างเพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อน ร้อยละ 10 เนื่องจากเป็นการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ดังนั้น จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาทั้งสิ้นจำนวน 47 คน โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม มีวิธีการสุ่มดังนี้ ทำการสุ่มศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษาที่ 10 เมื่อได้ศูนย์การศึกษาพิเศษ จะทำการเก็บข้อมูลในศูนย์การศึกษาพิเศษนั้นทุกคน และถ้าจำนวนกลุ่มตัวอย่างไม่ครบจะทำการสุ่มศูนย์การศึกษาพิเศษอีกครั้งจนกว่าผู้ตอบแบบสอบถามจะครบตามจำนวนโดยครูผู้ประสานเป็นผู้สุ่มตามรายชื่อ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย: แบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ภูมิการศึกษาพิเศษ สภาพเศรษฐกิจ จำนวนสมาชิกในครอบครัว โรคประจำตัว เป็นแบบสอบถามปลายปิด

ตอนที่ 2 ประสิทธิภาพการสอนเด็กพิเศษ ได้แก่ ประสิทธิภาพการเป็นครู การอบรมครูทางการศึกษาพิเศษ ประเภทความพิการของเด็กที่ดูแล เป็นแบบสอบถามปลายปิด

ตอนที่ 3 สัมพันธภาพในหน่วยงาน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้บริหาร และเพื่อนร่วมงาน ซึ่งประยุกต์ใช้แบบสอบถามของทศพล บุญธรรม ระดับ ที่มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.87¹² และภาระการดูแลของครูที่ดูแลเด็กพิเศษ ซึ่งประยุกต์ใช้แบบสอบถามของนาฏยพรรณ ภิบุญ¹³ ที่มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.89 โดยลักษณะข้อคำถามเป็นคำถามเชิงลบทั้งหมด แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ จากระดับน้อยที่สุด ถึงมากที่สุด คะแนน 1-5 คะแนน

ตอนที่ 4 การสนับสนุนทางสังคม ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านอารมณ์ ด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านทรัพยากรและวัตถุของสรรพคุณ ลีโอนอร์วิชชี่ และพีรพันธ์ ลีโอนอร์วิชชี่¹⁴ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.91 โดยลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตรา

ส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ จากระดับน้อยที่สุด ถึงมากที่สุด คะแนน 1-5 คะแนน

ตอนที่ 5 แบบวัดความเครียด จากการทำงานประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน ลักษณะข้อคำถามเป็นคำถามเชิงลบทั้งหมด แบบมาตราส่วนประมาณค่า กำหนดคำตอบเป็นข้อความ 5 ระดับ จากระดับไม่เคยเลย ถึงระดับเป็นประจำทุกวัน คะแนน 1-5 คะแนน โดยวัดเกี่ยวกับระดับความเครียดจากการทำงาน ของทศพล บุญธรรม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.93¹²

การแปลผล แบบสอบถามตอนที่ 3-4 ด้านการบริหารจัดการ และการสนับสนุนทางสังคมโดยนำค่ามากที่สุด ลบด้วยค่าน้อยที่สุด หารด้วยจำนวนชั้น $((5-1)/2=2.00)$ แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ คะแนน 1.00-3.00 ระดับน้อย และคะแนน 3.01-5.00 ระดับมาก ส่วนการแปลผลระดับความเครียด ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง มีภาวะความเครียดในระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง มีภาวะความเครียดในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง มีภาวะความเครียดในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง มีภาวะความเครียดในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง มีภาวะความเครียดในระดับมากที่สุด

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้

จัดทำหนังสือแนะนำตัวจากทางมหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตอำนาจเจริญ ถึงผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับการสุ่ม เพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยและขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดส่งแบบสอบถามไปพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ โดยขอให้ตอบกลับภายใน 2 สัปดาห์

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความถูกต้อง จากนั้นนำมาลงรหัสและตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง จึงนำข้อมูลไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม SPSS (Statistical Pack for Social Science) โดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประสิทธิภาพการสอนเด็กพิเศษ สัมพันธภาพในหน่วยงาน การสนับสนุนทางสังคมและระดับความเครียดจากการทำงาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับระดับความเครียดด้วยสถิติเชิงอนุมาน ด้วยสถิติ Chi-Square test หรือ

Fisher's Exact Test กรณีค่าความคาดหวังน้อยกว่า 5 เกินกว่าร้อยละ 20

ผลการวิจัย (Result)

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง อัตราการตอบกลับแบบสอบถาม ร้อยละ 89.4 โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง ร้อยละ 83.3 มีอายุ 30 - 39 ปี ร้อยละ 45.2 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 52.4 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 81.0 ไม่ได้จบด้านการศึกษาพิเศษ หรือวิชาโทด้านการศึกษาพิเศษ ร้อยละ 85.7 เงินเดือน 15,000 – 20,000 บาท ร้อยละ 66.7 ไม่มีโรคประจำตัว ร้อยละ 90.5 ไม่มีโรคทางจิตเวชทั้งตนเองและครอบครัว ร้อยละ 100.0 ประสบการณ์ในการเป็นครู ในช่วง 3- 10 ปี ร้อยละ 47.6 เคยได้รับการอบรมครู และบุคลากรทางการศึกษาพิเศษ ร้อยละ 78.6 และประเภทของความพิการทางการศึกษาที่รับผิดชอบด้านบกพร่องทางสติปัญญา ร้อยละ 59.5

2. ระดับความเครียดของครูผู้ดูแลเด็กพิเศษภาพรวม พบว่า ส่วนใหญ่ครูผู้ดูแลเด็กพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษาที่ 10 มีความเครียดในระดับน้อย ร้อยละ 52.4 รองลงมา คือ ระดับเครียดน้อยที่สุด ร้อยละ 40.5 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละ ระดับความเครียดของครูผู้ดูแลเด็กพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษาที่ 10 (n=42)

ระดับความเครียด	จำนวน	ร้อยละ
ความเครียดน้อยที่สุด	17	40.5
ความเครียดน้อย	22	52.4
ความเครียดปานกลาง	3	7.1

3. สัมพันธภาพในหน่วยงาน
 ภาระการดูแลของครูผู้ดูแลเด็กพิเศษและ
 การสนับสนุนทางสังคมพบว่าส่วนใหญ่ครู
 ผู้ดูแลเด็กพิเศษ มีความสัมพันธ์ภายใน
 หน่วยงานอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 50.0 รู้สึก

ว่าไม่เป็นภาระการดูแลเด็กพิเศษ ร้อยละ
 71.4 และด้านการสนับสนุนทางสังคมใน
 ระดับปานกลาง ร้อยละ 78.6 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวน ร้อยละ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของครูผู้ดูแลเด็กพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษาที่ 10 ราย ด้าน (n=42)

ปัจจัย	จำนวน (ร้อยละ)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยสุด
สัมพันธภาพในหน่วยงาน	19(45.2)	21(50.0)	1(2.4)	1(2.4)	0(0.0)
ภาระการดูแลของครูที่ดูแลเด็กพิเศษ	0(0.0)	0(0.0)	2(4.8)	10(23.8)	30(71.4)
ด้านการสนับสนุนทางสังคม	0(0.0)	4(9.5)	33(78.6)	5(11.9)	0(0.0)

4. การทดสอบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของครูผู้ดูแลเด็กพิเศษ พบว่า

ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของครูผู้ดูแลเด็กพิเศษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ โรคประจำตัว (p-value= 0.012) ส่วนปัจจัยด้านเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา การจบ

การศึกษาพิเศษ รายได้ต่อเดือน ความเพียงพอของรายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของครูผู้ดูแลเด็กพิเศษ

ปัจจัยด้านประสบการณ์สอนเด็กพิเศษ พบว่า ประสบการณ์การเป็นครู การอบรมครูทางการศึกษาพิเศษ ประเภทความพิการของเด็กที่ดูแล ไม่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของครูผู้ดูแลเด็กพิเศษ

ส่วนปัจจัยด้านสัมพันธภาพใน
หน่วยงาน (p-value= 0.034) และด้านการ
สนับสนุนทางด้านสังคม (p-value= 0.005)

มีความสัมพันธ์กับความเครียดของครูผู้ดูแล
เด็กพิเศษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ทดสอบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียดของผู้ดูแลเด็กพิเศษ
เขตการศึกษาที่ 10 (n=42)

ปัจจัย	ระดับความเครียด (n(%))		χ^2	p- value
	เครียด	ไม่เครียด		
เพศ				
ชาย	2(28.6)	5(71.4)	0.187	1.000 ^b
หญิง	13(37.1)	22(62.9)		
อายุ				
น้อยกว่า 33 ปี	10(41.7)	14(58.3)	0.864	0.353 ^a
มากกว่า 33 ปี	5(27.8)	13(72.2)		
สถานภาพสมรส				
ไม่มีคู่	7(35.0)	13(65.0)	0.008	0.927 ^a
มีคู่	8(36.4)	14(63.6)		
ระดับการศึกษา				
ต่ำกว่าปริญญาตรี	15(36.6)	26(63.4)	0.569	1.000 ^b
สูงกว่าปริญญาตรี	0(0.0)	1(100)		
จบด้านการศึกษาพิเศษ				
ไม่ใช่	14(38.9)	22(61.1)	1.106	0.395 ^b
ใช่	1(16.7)	5(83.3)		
รายได้ต่อเดือน				
ต่ำกว่า 18,000 บาท	8(33.3)	16(66.7)	0.138	0.710 ^a
ตั้งแต่ 18,000 บาทขึ้นไป	7(38.9)	11(61.1)		
ความเพียงพอของรายได้				
เพียงพอ	7(30.4)	16(69.6)	0.617	0.432 ^a
ไม่เพียงพอ	8(42.1)	11(57.9)		

ตารางที่ 3 ทดสอบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียดของผู้ดูแลเด็กพิเศษ
เขตการศึกษาที่ 10 (n=42) (ต่อ)

ปัจจัย	ระดับความเครียด		χ ²	p-value
	(n(%))			
	เครียด	ไม่เครียด		
โรคประจำตัว				
ไม่มี	11(28.9)	27(71.1)	7.958	0.012 ^b
มี	4(100)	0(0.0)		
ประสบการณ์เป็นครู				
น้อยกว่า 7 ปี	11(44.0)	14(56.0)	1.847	0.174 ^a
มากกว่า 7 ปี	4(23.5)	13(76.5)		
การอบรมครูทางการศึกษาพิเศษ				
ไม่เคยอบรม	4(44.4)	5(55.6)	0.380	0.698 ^b
เคยอบรม	11(33.3)	22(66.7)		
ประเภทความพิการของเด็กที่ดูแล				
บกพร่องทางการมองเห็น				
ใช่	3(33.3)	6(66.7)	0.028	1.000 ^b
ไม่ใช่	12(36.4)	21(63.6)		
บกพร่องทางการได้ยิน				
ใช่	3(30.0)	7(70.0)	0.187	1.000 ^b
ไม่ใช่	12(37.5)	20(62.5)		
บกพร่องทางสติปัญญา				
ใช่	8(30.8)	18(69.2)	0.727	0.394 ^a
ไม่ใช่	7(43.8)	9(56.3)		
บกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ				
ใช่	7(30.4)	16(69.6)	0.617	0.432 ^a
ไม่ใช่	8(42.1)	11(57.9)		

ตารางที่ 3 ทดสอบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียดของผู้ดูแลเด็กพิเศษ
เขตการศึกษาที่ 10 (n=42) (ต่อ)

ปัจจัย	ระดับความเครียด		χ ²	p-value
	(n(%))			
	เครียด	ไม่เครียด		
ปัญหาทางการเรียนรู้				
ใช่	4(40.0)	6(60.0)	0.105	1.000 ^b
ไม่ใช่	11(34.4)	21(65.6)		
บกพร่องทางการพูดและภาษา				
ใช่	2(22.2)	7(77.8)	0.908	0.451 ^b
ไม่ใช่	13(39.4)	20(60.6)		
ปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์				
ใช่	2(22.2)	7(77.8)	0.908	0.451 ^b
ไม่ใช่	13(39.4)	20(60.6)		
ออทิสติก				
ใช่	7(30.4)	16(69.6)	0.617	0.432 ^a
ไม่ใช่	8(42.1)	11(57.9)		
พิการซ้อน				
ใช่	3(20.0)	12(80.0)	2.510	0.113 ^a
ไม่ใช่	12(44.4)	15(55.6)		
สัมพันธภาพในหน่วยงาน				
มีความสัมพันธ์น้อย	7(63.6)	4(36.4)	5.061	0.034 ^{b*}
มีความสัมพันธ์มาก	8(25.8)	23(74.2)		
ภาระการดูแลของครูผู้ดูแลเด็กพิเศษ				
ไม่เป็นภาระ	15(35.7)	27(64.3)	N/A	N/A
การสนับสนุนทางสังคม				
มีการสนับสนุนน้อย	6(85.7)	1(14.3)	9.147	0.005 ^{b*}
มีการสนับสนุนมาก	9(25.7)	26(74.3)		

^aวิเคราะห์โดยใช้สถิติ chi square, ^bวิเคราะห์โดยใช้สถิติ fisher exact, *มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย (Discussion and Conclusion)

จากสรุปผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความเครียดของครูผู้ดูแลเด็กพิเศษ ที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 10 ในครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

ระดับความเครียดของครูผู้ดูแลเด็กพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษาที่ 10 พบว่า มีความเครียดในระดับน้อยและน้อยที่สุดรวมร้อยละ 92.9 ผลการศึกษาครั้งนี้มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ นฤมล ทวีพันธ์⁶ ศึกษาความเครียด ภาวะการดูแล และทัศนคติที่มีต่อเด็กออทิสติกของครูที่ดูแลเด็กออทิสติกในโรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ พบว่าระดับของความเครียดจากการทำงานครูที่ดูแลเด็กออทิสติกอยู่ในระดับน้อย และสอดคล้องกับการศึกษาของจิราพรรณ เบญญศรี⁹ ศึกษาเกี่ยวกับครูที่สอนนักเรียนพิการทางการศึกษาระดับชั้นอนุบาลและประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักบริหาร งานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าระดับของความเครียดจากการ ทำงานครูที่สอนนักเรียนพิการทางการศึกษาส่วนใหญ่ อยู่ในระดับน้อยเช่นกัน

ด้านปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า การมีโรคประจำตัวมีความสัมพันธ์ต่อความเครียดของครูผู้ดูแลเด็กพิเศษ คิดเป็นร้อยละ 9.5 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ชูทิพย์ ปานปรีชา¹⁵

กล่าวถึงที่มาของความเครียดมาจากการมีสุขภาพไม่ดี ความเหนื่อยล้า ร่างกายพักผ่อนไม่เพียงพอ มีโรคประจำตัว

ด้านสัมพันธภาพในหน่วยงาน พบว่า มีความสัมพันธ์ต่อความเครียดของครูผู้ดูแลเด็กพิเศษในครั้งนี้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของจิราพรรณ เบญญศรี⁹ ศึกษาเกี่ยวกับครูที่สอนนักเรียนพิการทางการศึกษาระดับชั้นอนุบาล และประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักบริหาร งานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าการมีความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานที่ไม่ดีเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียดของครูผู้ดูแลเด็กพิเศษ และสอดคล้องแนวคิดของ Brown and Moberg¹⁶ ความเครียดเกิดจากปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคมสัมพันธภาพระหว่างหน่วยงาน กล่าวคือ สัมพันธภาพระหว่างผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน และผู้ร่วมงาน

ด้านการดูแลของครูที่ดูแลเด็กพิเศษ พบว่า ครูผู้ดูแลเด็กพิเศษรู้สึกที่ไม่เป็นภาระในการดูแลเด็กพิเศษ คิดเป็นร้อยละ 71.4 ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ นฤมล ทวีพันธ์⁵ ศึกษาความเครียด ภาวะการดูแล และทัศนคติที่มีต่อเด็กออทิสติกของครูที่ดูแลเด็กออทิสติกในโรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ พบว่าครูที่ดูแลเด็กออทิสติกส่วนใหญ่มีความรู้สึกไม่เป็นภาระในการดูแล และสอดคล้องกับแนวคิดของ Montgomery et al.¹⁷ ให้ความหมาย

ภาวะการดูแล คือ การรับรู้ถึงความรู้สึกที่แสดงถึงความเดือดร้อน เป็นความยากลำบากของผู้ดูแลที่เกิดจากงานหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรง มีการรบกวนและเปลี่ยนแปลงชีวิต และจากผลการศึกษาคูผู้ดูแลเด็กพิเศษรู้สึกว่าไม่เป็นภาระในการดูแล อาจเนื่องมาจากศูนย์การศึกษาพิเศษ ในเขตการศึกษา 10 มีการบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา มีการพัฒนาครูโดยต่อเนื่อง จนทำให้ครูมีความพร้อมในการดูแล ไม่มีความยากลำบากในการดูแล ส่งผลให้ครูมีความรู้สึกเป็นภาระในการดูแลต่ำหรือไม่รู้สึกว่าเป็นภาระในการดูแล

ด้านการสนับสนุนทางสังคม พบว่ามีความสัมพันธ์ต่อความเครียดของครูผู้ดูแลเด็กพิเศษในครั้งนี้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Brown and Moberg¹⁶ สาเหตุของการทำงานที่ก่อให้เกิดความเครียด ได้แก่ ความเครียดมีความเกี่ยวข้องกับการไม่ได้รับการยอมรับ การขาดความช่วยเหลือ สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่ไม่สะดวกสบาย หรือ ไม่เหมาะสม

กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement)

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.สุภาวดี พันธุมาศ อาจารย์ยุวดี สารบุร อาจารย์พิสมัย นาทัน และอาจารย์ ดร.พรพรรณ ประพัฒน์พงษ์ ที่มีส่วนรวมในการสนับสนุน ชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์

ต่อการวิจัย ทำให้โครงการวิจัยครั้งนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ทุกประการ

เอกสารอ้างอิง (Reference)

1. ณิชพร ศุภสมุทร์. การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ. [อินเทอร์เน็ต]. 2553 เข้าถึงเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2562, เข้าถึงได้จาก <http://www.rajanukul.go.th>.
2. กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต. ผลการสำรวจคนพิการที่อยู่ในวัยเด็ก และวัยศึกษา พ.ศ. 2559. [อินเทอร์เน็ต]. 2559 เข้าถึงเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2562, เข้าถึงได้จาก <http://www.dep.go.th/>.
3. กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต. ผลการสำรวจคนพิการที่อยู่ในวัยเด็ก และวัยศึกษา พ.ศ. 2561. [อินเทอร์เน็ต]. 2561 เข้าถึงเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2562, เข้าถึงได้จาก <http://www.dep.go.th/>.
4. กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต. รายงานข้อมูลด้านสถานการณ์คนพิการในประเทศไทย. [อินเทอร์เน็ต]. 2563 เข้าถึงเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2563, เข้าถึงได้จาก <http://www.dep.go.th/>.
5. ศิริรัตน์ อุฬารัตินนท์. ชุดวิชาพัฒนการเด็กพิเศษ. [อินเทอร์เน็ต]. 2560 เข้าถึงเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2562, เข้าถึงได้จาก <http://www.humaneco.stou.ac.th>.

6. นฤมล ทวีพันธ์. **ความเครียด ภาระการดูแล และทัศนคติที่มีต่อเด็กออทิสติกของครูที่ดูแลเด็กออทิสติก ในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา.** วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสุขภาพจิต คณะวิทยาศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2555.
7. ชนิษฐา หะยีมะแซ. **การศึกษาเปรียบเทียบการสนับสนุนทางสังคมในผู้ดูแลเด็กกลุ่มอาการออทิสซึม และเด็กพัฒนาการสมวัยที่เข้ารับบริการในโรงพยาบาลสงขลา นครินทร์.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม, มหาวิทยาลัยสงขลา นครินทร์; 2556.
8. ปวีดา โพธิ์ทอง, สุพัตรา จันทร์สุวรรณ, สุนทรี ชะชาตย์, และ เสาวลักษณ์ แสนฉลาด. **การศึกษาภาวะสุขภาพของเด็กออทิสติก ความรู้และความเครียดของผู้ดูแลเด็กออทิสติก ที่ได้รับการบริการจากศูนย์การศึกษาพิเศษ เขต 5 จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี** 2557; 25(2): 26-40.
9. จิราพรรณ เบญญศรี. **ความเครียดและปัจจัยที่เกี่ยวข้องในครูที่สอนนักเรียนพิการทางการศึกษา ระดับชั้นอนุบาลและประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขภาพจิต ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2553.**
10. ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 10 จังหวัดอุบลราชธานี. **ข้อมูลพื้นฐาน.** [อินเทอร์เน็ต]. 2558. ค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2562, จาก <http://www.ubonspecial10.go.th>.
11. อรุณ จิรวรรณกุล. **สถิติทางวิทยาศาสตร์สุขภาพเพื่อการวิจัย.** กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์; 2552.
12. ทศพล บุญธรรม. **ภาวะความเครียดจากการทำงานของครูระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร; 2547.**
13. นาฏยพรรณ ภิบุญ. **ความรู้สึกล่อภาวะการดูแลและความเครียดของบิดามารดาเด็กออทิสติกที่ได้รับการบำบัดรักษา ในเด็กผู้ป่วยในโรงพยาบาลยุวประสาทไวทโยปถัมภ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขภาพจิต ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2545.**

14. อรพรรณ ลือบุญธวัชชัย และพีรพนธ์ ลือบุญธวัชชัย. **การบำบัดรักษาทางจิตสังคมสำหรับโรคซึมเศร้า**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ธารานพรสการพิมพ์; 2553.
15. ชูติตย์ ปานปรีชา. **อารมณ์ ความเครียด และการปรับตัว**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์; 2534.
16. Brown, Warren B., and Moberg, Denis J. **Organizational Theory and Management: A Macro Approach**. New York: John Wiley & Sons; 1980.
17. Montgomery, R., Gonyea, J., & Hooyman, N. **Caregiving and experience of subjective and objective burden**. Family Relations 1985; 34: 19-26.

